

Magazine Diep
Winter 2007

Wat bezielt Antoine Bodar?
'Ik heb geen privéleven'

Antoine Bodar (Den Bosch, 1944) studeerde literatuurwetenschap, geschiedenis, kunstgeschiedenis, theologie en filosofie. Vanaf 1992 is hij priester, maar hij werd ooit ontslagen aan een jezuïetenkerk. Tegenwoordig is hij vicerector ad interim aan het pauselijke college Santa Maria dell'Anima in Rome en bijzonder hoogleraar Christendom, Cultuur en Media aan de Universiteit van Tilburg. Hij voert regelmatig uitgesproken publiek debat over de positie, de rol en het denken van de kerk. Wat bezielt hem?

'Ik ben eigenlijk iemand die gaarne met een boekje in een hoekje zit, maar ik heb ook altijd graag college gegeven. In teruggetrokkenheid zit misschien meer de leerling. Het leermeesterschap zit meer in het naar buiten treden. Ik leef in zekere zin het leven van een monnik als ik in Rome ben. Maar in Nederland heb ik een publieke functie. Hier is altijd wel wat met lezingen of vieringen door liturgie of met televisie of radio. Als je een druk bestaan leidt ben je geneigd voortdurend alvast te denken aan wat je nog allemaal te wachten staat. Die tegenstelling van het podium en de cel moet met elkaar in evenwicht blijven, anders kan ik het niet volhouden.

Ik zoek de media niet, de media zoeken mij. En ik sta er ook voor klaar dan. Ik heb er serieus over gedacht definitief in een abdij te blijven, maar als ik mijn leven tot dan toe heb besteed aan het lesgeven, uitleggen via de radio, de televisie en in zalen, is dat dan niet het talent dat je aan moet wenden in de wereld in plaats van je mond te houden en alleen dicht bij God te zijn? Dus dat was denk ik een rationele overweging. Ik kan me herinneren dat toen ik gewijd werd, in de zeven jaren voorbereiding, er mensen waren binnen de katholieke kerk die zeiden: "Je doceert op de universiteit, je publiceert, je bent op televisie, je hebt succes alom, waarom moet jij priester worden?" Die begrepen niet dat het geen kroon is op het leven, maar een fundament. Voor mij de diepste beweegreden.

Persoonlijke en professionele bezigheden zijn volledig versmolten. Ik heb geen privéleven. Een priester is niet iemand die zo'n functie heeft, het is een hoedanigheid. Het verwijt van mensen die mijn kop eraf willen hakken, is dat ik niet pastoraal zou zijn. Dat betekent dat ik alleen gevoel zou hebben voor mooie dingen, voor zalen toespreken, op televisie verschijnen, ijdeltuiterij. Maar wat men nooit weet is dat het pastorale element persoonlijk is en niet iets wat je op televisie vertelt, tenzij iemand er naar vraagt, maar dan moet je nog altijd terughoudend zijn. Ik probeer te zien door de ogen van Christus en dat betekent dat het tot mildheid moet stemmen en tot bekommernis om de anderen. Het wil niet zeggen dat je dat lukt, maar het is wel de inzet.'

Een leeg hoofd

'Ik vind het heerlijk om mensen te ontmoeten en te vorsen. Dat vind ik een vreugde van het leven. Kennis op zich drijft me niet, maar meer het geheel, om het met grote woorden te zeggen. De dienstbaarheid waarin je staat, jouw mogelijkheden inzetten voor dat geheel. De diepste drijfveer is toch, denk ik, de liefde in de meest brede zin van het woord. En dat is voor mij God. In de loop van mijn leven heb ik beter geleerd kennis uit te schakelen. In Rome kan ik gewoon de straat op lopen of in de trein gaan zitten om naar Umbrië te gaan, naar mijn zusje die daar woont. Of

uit het raam te kijken, alleen. Dan kan ik rustig leven en is er tijd om te bidden, om stil te zijn, na te denken. Kortom, meer tijd om het leven te verdiepen. Op dagen als deze kom ik daar helemaal niet aan toe, maar heb ik er wel groot verlangen naar. Als je veel naar buiten treedt moet je oppassen dat de bodem niet in zicht komt. Je moet je geestelijk leven blijven voeden, anders gaat het niet. Oppervlakkig gesproken is dat natuurlijk lezen en studeren, maar het gaat natuurlijk om wat daar ónder zit, boven jouw hoofd. De bodem van mijn eigen bestaan komt in zicht wanneer ik uitgeput raak. De fysieke energie is op en die gaat bij mij altijd gelijk op met mijn geestelijke energie. Gezond lichaam, gezonde geest, zei Aristoteles al.

Wij zouden allemaal, als hele maatschappij, meer stil moeten zijn. Dat eindeloze, hijgend recreatief winkelen op zondagmiddag hier in de Leidsestraat. Dan denk ik bij mezelf, dat is jammer dat wij langzamerhand een angst hebben gekregen om stil te zijn. Stille bestaat bijna niet. Als je stilvalt, moet je nadenken, namelijk. Of je hoofd leeg houden, wat een opmaat kan zijn naar nadenken. Er zijn dingen die we kunnen, er zijn dingen die we niet kunnen. Onzekerheid hoort bij het leven. Net als twijfel bij het leven hoort. Ik geloof in God, maar er zijn natuurlijk momenten dat ik denk: "Zou God niet alleen maar een idee zijn, dat we aan de hemel hebben gezet?" Enige zekerheid in jezelf is nodig om te kunnen functioneren. Ik denk dat ik die in de loop der jaren heb verworven, maar ik zou niet graag doorgaan voor iemand die zo superzeker is van zichzelf, want dat zijn doorgaans vervelende mensen. Dat is ook omdat er hier een cultuur is ontwikkeld dat je altijd maar moet tobben voor de televisie. Ik tob liever in de binnenkamer en ik ben liever wat vrolijker en wat duidelijker op de televisie. Doorzetten is iets wat erbij hoort, ook wanneer het lijkt alsof God voor een lange periode met vakantie is gegaan. In perioden waarin ik heel hard moet werken, heb ik er last van dat ik teveel aan mijn kop heb en er te weinig ruimte is voor de stilte in mijn hart. Te weinig tijd voor het eenvoudig verbeiden bij God.'

De weg naar God

'Er zijn momenten van gelukzaligheid, maar ook van grote droefheid. Ik ben zelf van het romantische soort, een melancholisch type. Dat evenwicht kan worden verstoord door te grote klappen. Ik heb twee keer een hele diepe depressie gehad. De eerste keer was toen ik twintig was, omdat mijn priesterroeping begraven was geraakt. Ik was te dom en werd van het gymnasium gestuurd. Ik was waarschijnlijk een excentriek kind, zat iedere dag in de kerk. Ik schreef in die tijd gebeden. Een jezuïet op school, de conrector, vond dat té vroom en zei dat ik ze moest verbranden. Jaren later zei hij dat ik te dom was om priester te worden. Dat heeft mij in een diepe crisis gestort en veroorzaakte een verwijdering van mijn ouders en de kerk. Ik was ongelukkig en zag niet meer in waarom ik eigenlijk nog zou leven. De tweede periode van diepe depressie is net achter de rug, dat heeft een paar jaar geduurd. In 1997 hief men mijn lesopdracht aan de Leidse universiteit op, zonder dat ik daar invloed op had gehad. Hier in jezuïetenkerk de Krijtberg werd ik er door een vormfout uitgesmeten. Daarom ben ik naar Rome gegaan. Ik werd nog wel eens teruggehaald voor een televisieprogramma. In het vliegtuig stappen, hier op televisie de vrolijkheid zelve zijn, bij wijze van spreken, en daarna zakte ik veel dieper terug in die depressie. Mijn psychiater, een dame die ik elke vijf weken hier bezocht, heeft toen uitgelegd dat ik heel goed kan camoufleren. Ik heb geprobeerd de depressie niet opnieuw te laten gebeuren door te studeren en door mijn leven zinvoller te maken. Het verrijken van mezelf, door mezelf te ontwikkelen. Dat betekent niet dat ik mijn leven nu makkelijk vind of supergelukkig.

Leven is mooi, maar doodgaan is ook nog niet zo slecht. God vindt wel weer een ander. Maar ik ben dankbaar dat de roeping van priester is teruggekeerd in mijn werk doordat ik Plato en Augustinus ging lezen, en de definitieve stap door de kunstgeschiedenis. Al die

middeleeuwse tympanen en kathedralen bezoeken en denken: dat is toch eigenlijk wat ik moet worden. Als kind van zes al, werd ik mee naar de kerk genomen. Het kerkgebouw, de liturgie en de muziek hebben mij zeer bewogen. Dus de weg naar God is voor mij gegaan via de schoonheid. Ik heb de kerk nooit verlaten, maar heb wel een hele lange periode gehad van een zekere afstand. Wat anderen zagen als uitverkorenheid, dat hadden mijn ouders helemaal niet. Ze zijn indertijd nooit gelukkig geweest met mijn priesterschap. Mijn moeder vond het jammer van mijn maatschappelijke loopbaan.'

Fotobijschrift:

Antoine Bodar: 'Ik tob liever in de binnenkamer en ik ben graag wat vrolijker en duidelijker op de televisie'

Streamer:

'Wij hebben langzamerhand een angst gekregen om stil te zijn. Stilte bestaat bijna niet. Als je stilvalt, moet je nadenken, namelijk'